
Auditul intern din perspectiva ESG. Experiența industriei farmaceutice

Ec. Antonella Maria TIMIȘ,
Academia de Studii Economice din București,
e-mail: timisantonella19@stud.ase.ro

Rezumat

Într-un context global și în continuă schimbare, adaptarea și inovația sunt fundamentale pentru existența și sustenabilitatea companiilor. Importanța schimbărilor climatice și interesul crescut al investitorilor și al altor părți interesate pentru informații despre mediu, social și guvernanta (ESG Environmental, Social, Governance) impun adoptarea de către companii a strategiilor de afaceri centrate pe ESG. Astfel, auditul intern își asumă un rol dinamic în promovarea unei culturi organizaționale care valorizează transparența, responsabilitatea și angajamentul pentru sustenabilitate. Demersul acestei cercetări este bidimensional. Prima dimensiune are în vedere revizuirea literaturii de specialitate cu privire la abordările conceptuale specifice auditului intern din perspectiva factorilor de mediu, social, guvernanta. A doua dimensiune este o cercetare cantitativă și constă în identificarea gradului de conformare al companiilor din industria farmaceutică listate la Bursa de Valori din București cu cerințele de natură socială aferente unei bune guvernante corporative, în perioada pandemică și post-pandemică. Aceasta este completată de elaborarea unui cadru pentru auditul intern din perspectivă socială. Rezultatele cercetării au relevat convergența către plusvaloarea socială generată de auditul intern în contextul ESG, dar și nevoia imperativă a companiilor de a adopta și a implementa strategii pro-active orientate către mediu, social și guvernanta.

Cuvinte cheie: audit intern; ESG; guvernanta corporativă; industrie farmaceutică; Bursa de Valori București; indice de divulgare a informațiilor;

Clasificare JEL: M42, M48, M48, G38

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Timiș, A. M. (2024), Internal Audit from ESG Perspective. Pharmaceutical Industry Experience, *Audit Financiar*, vol. XXII, no. 3(175)/2024, pp. 570-580,
DOI: 10.20869/AUDITF/2024/175/022

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2024/175/022>
Data primirii articolului: 18.04.2024
Data revizuirii: 22.04.2024
Data acceptării: 12.07.2024

Introducere

Mediul economic global și dinamic, impactul socio-economic al perioadei pandemiei de COVID-19, schimbările climatice, interesul ascendent al părților interesate pentru informațiile ESG și transparența acestora, abordările inovatoare cu privire la evaluarea performanței companiilor au generat o atenție sporită și identificarea de strategii orientate către sustenabilitate.

Companiile, prin direcționarea eforturilor către integrarea principiilor ESG la toate nivelurile organizaționale, demonstrează nu doar un angajament față de sustenabilitate, ci și o capacitate de înțelegere profundă a modalității prin care aceste valori contribuie la adaptabilitatea și inovația pe termen lung. Pe măsură ce societatea se confruntă cu provocări globale fără precedent, precum schimbările climatice și disparitățile sociale, importanța integrării principiilor de sustenabilitate în cadrul corporativ a devenit o prioritate incontestabilă.

De asemenea, pe fondul dinamismului caracteristic perioadei actuale, funcția și responsabilitatea auditului intern, ale comitetelor de audit și ale raportării sustenabilității dobândesc o nouă anvergură, reflectând o evoluție semnificativă a așteptărilor părților interesate și a cerințelor de guvernare corporativă.

În acest context, obiectivul cercetării constă în identificarea gradului de conformare al companiilor din industria farmaceutică listate la Bursa de Valori București (BVB) cu cerințele sociale de guvernare corporativă, precum și în elaborarea unui cadru pentru auditul intern din perspectivă socială. Prin această abordare, auditul intern, guvernarea corporativă și sustenabilitatea se interconectează pentru a modela un viitor mai echitabil și sustenabil.

Considerăm că cercetarea efectuată reflectă rolul vital al auditului intern în promovarea unei culturi organizaționale care valorizează transparența, responsabilitatea și sustenabilitatea, evidențiind necesitatea adaptării continue a practicilor de audit intern pentru a răspunde cerințelor și provocărilor erei contemporane privind ESG. O astfel de abordare considerăm că, pe de o parte, îmbunătățește performanța socială și financiară a companiilor, iar, pe de altă parte, consolidează relația acestora cu părțile interesate, marcând importanța adaptării la necesitățile și provocările sustenabilității corporative.

Lucrarea este structurată astfel: prima secțiune prezintă revizuirea literaturii de specialitate; a doua secțiune este

dedicată metodologiei cercetării, fiind urmată de prelucrarea și analiza datelor. Rezultatele și discuțiile sunt prezentate în secțiunea a patra, iar ultima secțiune este destinată concluziilor, limitelor cercetării și direcțiilor viitoare de cercetare.

1. Revizuirea literaturii de specialitate

La nivelul literaturii de specialitate, abordările auditului intern sunt variate și pliate pe trendul global și socio-economic. Rezultatele cercetării realizate de către Harasheh și Provasi (2022), pe baza informațiilor companiilor listate pe Bursa de Valori din Milano în perioada 2016 – 2019, au evidențiat că finalitatea auditului intern este de a oferi o analiză obiectivă a controalelor și proceselor interne, cu scopul de a stabili eficacitatea și eficiența guvernantei și a managementului riscului.

În contextul creșterii importanței responsabilității sociale corporative (CSR) și al cererilor consumatorilor pentru o transparență mai mare, cercetarea efectuată de către Idowu și Rahim (2014) bazată pe teoria agenției evidențiază importanța auditului social ca instrument esențial pentru promovarea responsabilității în cadrul companiilor. De asemenea, pentru organizații, auditul social reprezintă o modalitate de a evalua eficacitatea inițiativelor CSR și de a determina direcțiile viitoare de investiții. În fața provocărilor globale actuale, precum dispariția masivă a speciilor și schimbările climatice, utilizarea strategică a auditului social este esențială pentru a mobiliza capacitatea inovatoare a afacerilor în soluționarea acestor probleme, contribuind astfel la un viitor sustenabil și echitabil.

În același timp, cercetarea realizată de Dineva (2019) relevă funcția fundamentală a auditului intern în susținerea și evaluarea strategiilor de responsabilitate socială, accentuând necesitatea alinierii obiectivelor acestuia cu cele ale organizației și îmbunătățirii continue a competențelor auditorilor în domeniul CSR.

Prodanova et al (2023) abordează importanța auditului intern din perspectiva ESG în contextul dezvoltării corporative sustenabile. Auditul ESG, fundamentat pe pilonii mediului înconjurător, social și managementul riscurilor de afaceri, este important pentru evaluarea și îmbunătățirea performanței organizațiilor. Autorii consideră că astfel de audituri sunt un instrument vital pentru identificarea punctelor forte și a celor slabe ale unei

companii în domeniul responsabilității sociale și sustenabilității, contribuind la elaborarea strategiilor pentru îmbunătățirea poziției pe piață și la satisfacerea așteptărilor părților interesate.

Eulerich et al (2022) aduc în prim plan rolul auditorilor interni în divulgarea și asigurarea informațiilor referitoare la ESG. Astfel, rezultatele cercetării efectuate evidențiază o legătură semnificativă între maturitatea organizației și a funcției de audit intern în materie de ESG și nivelul de raportare și asigurare a informațiilor ESG.

Lee et al (2022) dezvoltă o perspectivă amplă asupra percepției auditorilor interni legată de rolul lor în raport cu ESG. Aceștia au evidențiat discrepanța dintre abilitățile deținute în prezent de către auditorii interni și exigențele viitoare, subliniind necesitatea dezvoltării competențelor pentru a anticipa și răspunde nevoilor emergente din partea părților interesate referitoare la ESG.

Pentru integrarea criteriilor ESG în auditul intern Soh și Martinov-Bennie (2018) consideră că este necesar sprijinul conducerii executive și comunicarea transparentă a informațiilor referitoare la sustenabilitate. De asemenea, aceștia au identificat factorii care motivează participarea auditorilor interni la inițiativele de asigurare și consultanță legate de sustenabilitate, evidențind complexitatea și necesitatea adaptării permanente a auditorilor interni la dinamica și cerințele contextului ESG.

Într-o altă viziune, Lenz și Hoos (2023) recomandă pentru auditorii interni un model care să includă o dezvoltare a noii componente a activității de audit, pe lângă activitatea de asigurare și consultanță. Prin această nouă viziune se vor depăși barierele tradiționale ale auditului intern, iar auditorii interni vor fi încurajați să devină constructori activi în strategiile ESG ale organizațiilor.

Rakipi și D'Onza (2023) analizează rolul auditului intern în domeniul ESG, prin integrarea impactului maturității ESG a organizației și importanța relației dintre comitetul de audit și CEO (Chief Executive Officer). Rezultatele studiului bazat pe interviuarea profesioniștilor din 15 companii mari italiene, indică faptul că implicarea auditului intern în ESG diferă în funcție de nivelul de maturitate ESG și de actorul perceput ca fiind cel mai important: comitetul de audit sau CEO. În companiile cu maturitate ESG ridicată, focusul este pe asigurarea practicilor ESG, în timp ce în companiile cu maturitate ESG scăzută, accentul este pe conformitatea legală și prevenirea comportamentului imoral. De asemenea, rezultatele evidențiază necesitatea ca auditul intern să se adapteze la prioritățile ESG ale organizației, contribuind astfel la o guvernare corporativă transparentă și responsabilă.

DeSimone et al (2020), explorează factorii asociați cu implicarea auditului intern în misiunile de audit legate de sustenabilitate, precum țara de origine, statutul de listare, raportările de sustenabilitate și vârsta, evidențind o tendință de reticență din partea entităților din țările anglo-saxone (Regatul Unit, Irlanda, Statele Unite, Canada, Australia, Noua Zeelandă, Africa de Sud, India) de a integra funcția de audit intern în aceste procese, în contrast cu o receptivitate mai mare din partea organizațiilor listate.

Pornind de la teoria controlului intern și a calității auditului, Suyon (2023) a studiat legătura dintre experiența contabilă a managerilor de control intern, directorii de audit intern și calitatea auditurilor în contextul ESG, în cazul companiilor coreene. Acesta a evidențiat importanța unei abordări integrate și aprofundate pentru evaluarea și îmbunătățirea practicilor de audit intern în domeniul sustenabilității. Astfel, se conturează necesitatea unui efort concentrat pe dezvoltarea și adaptarea competențelor auditorului intern în vederea îndeplinirii cerințelor complexe generate de factorii ESG, marcând o etapă importantă în evoluția guvernantei corporative responsabile și orientate către viitor.

Din perspectiva ESG, considerați piloni ai sustenabilității corporative, Wang et al (2021) și Simpson et al (2021) accentuează necesitatea unei simetrii între activitățile corporative, protecția mediului și bunăstarea colectivă/socială, prin aplicarea teoriei structurii, agenției, legitimității, părților interesate și instituțională. Aceste principii, care includ practici de gestionare ecologică, interacțiuni etice cu angajații și comunitățile, precum și o guvernare transparentă, depășește sfera consolidării poziției și reputației pe piață a entităților economice, dezvoltându-se un cadru important în combaterea problemelor globale precum schimbările climatice și disparitățile sociale.

Având în vedere că auditul intern este un actor important al guvernantei corporative și al responsabilității sociale corporative, Chan et al (2020) analizează corelația dintre expunerile privind responsabilitățile sociale corporative și structura de guvernare a companiilor și evidențiază caracteristicile unei guvernante corporative consolidate, precum un audit de înaltă calitate, comitete de audit competente, perioade extinse de mandat pentru auditori și o frecvență redusă în schimbarea auditorilor în contrast cu entitățile care nu acordă atenție acestei dinamici.

Cercetarea efectuată relevă că abordările conceptuale prezentate converg către plusvaloarea generată de auditul intern în contextul ESG, arhitecturi de guvernare corporativă robuste și un audit intern pro-activ, ceea ce

evidențiază funcția esențială auditului intern și a comitetului de audit intern în catalizarea sustenabilității și a responsabilității corporative.

2. Metodologia cercetării

Pentru realizarea obiectivelor cercetării, care vizează identificarea gradului de conformare al companiilor din industria farmaceutică listate la BVB cu cerințele de guvernare corporativă din perspectivă socială, precum și elaborarea unui cadru pentru auditul intern în această dimensiune, am recurs la metodologia de cercetare de tip cantitativ. De asemenea, am utilizat indicii de divulgare a informațiilor (*disclosure index*) pe baza analizei de conținut.

Pentru identificarea gradului de conformare a companiilor din industria farmaceutică listate la BVB cu cerințele de guvernare corporativă din perspectivă socială, conform Ghidului privind raportarea ESG emis de BVB, am investigat Rapoartele anuale de sustenabilitate și informațiile disponibile pe site-urile oficiale ale companiilor din industria farmaceutică, în perioada 2020-2022. În procesul de selecție a datelor am avut în vedere numai componenta socială a criteriilor ESG, conform cerințelor specificate în Ghidul privind raportarea ESG al BVB.

Legislația europeană în domeniul ESG cuprinde mai multe inițiative cheie, precum Directiva privind Raportarea Sustenabilității Corporative (CSRD), care propune să aducă raportarea sustenabilității la același nivel cu raportarea financiară și Directiva privind Diligența Corporativă Sustenabilă (CSDDD), care propune să promoveze un comportament corporativ sustenabil și responsabil de-a lungul lanțurilor valorice globale. Implementarea obligativității raportării non-financiare în România aliniază țara la standardele europene de sustenabilitate, aplicându-se la companiile mari cu peste 500 de angajați sau la companiile listate la BVB. Acestea trebuie să raporteze anual detalii ESG, inclusiv impactul ambiental și practicile sociale, respectând criteriile de raportare care fac referire la transparență și continuitate, conformitate cu reglementările UE și adoptarea standardelor ESG precum Global Reporting Initiative (GRI) sau Sustainability Accounting Standards Board (SASB).

Opțiunea pentru această perioadă o argumentăm prin identificarea impactului pandemiei de COVID-19 și post-pandemiei asupra gradului de conformitate al companiilor din industria farmaceutică listate la BVB cu cerințele de guvernare corporativă din perspectivă socială. În ceea ce privește opțiunea pentru tipologia industriei, o

argumentăm, pe de o parte, prin importanța socială pe care aceasta o are la nivel local și global iar, pe de altă parte, prin oferirea unei perspective complexe asupra industriei farmaceutice din România, prezentând modele de afaceri diverse, adaptate atât la necesitățile pieței locale, cât și la cele internaționale.

Companiile din industria farmaceutică listate la BVB și incluse în eșantionul analizat sunt următoarele: Biofarm S.A, Remedia S.A, Antibiotice S.A., Ropharma S.A, Zentiva S.A.

Biofarm, o companie de tradiție, înființată în anul 1921, este axată pe producția și comercializarea de medicamente generice, suplimente și produse dermatocosmetice, răspunzând nevoilor diverse ale pacienților prin inovație și calitate. Înainte ca acțiunile companiei să fie listate la BVB, acestea au fost tranzacționate pe Piața RASDAQ (fosta bursă electronică de valori mobiliare de la București), la categoria de bază. Structura acționariatului la 31.12.2023 este dominată de un Fond de investiții alternative destinat investitorilor de retail (F.I.A.I.R), care deține peste jumătate din acțiuni, ilustrând un control majoritar, precum și de un Fond de investiții alternative de tip închis, diversificat, destinat investitorilor de retail, ce deține aproape 37% din companie. Persoanele fizice și alte entități juridice completează acționariatul (aproape 12%), contribuind la diversitatea și stabilitatea investitorilor în companie.

Farmaceutica REMEDIA, înființată în anul 1991 și specializată în distribuția produselor farmaceutice și cu o rețea proprie de farmacii, pune accent pe inovație și adaptabilitate, reflectând dinamica pieței. Acțiunile companiei la 31.12.2023 sunt deținute în proporție de aproape 82% de către președintele Consiliului de administrație, diferența până la 100% fiind distribuită către persoane fizice (13,8%) și persoane juridice (4,7%).

Antibiotice, înființată în 1955, recunoscută pe plan național și internațional pentru producția de antibiotice, se remarcă prin capacitatea de producție și diversitatea portofoliului său, orientându-se și către export pentru a atinge piețe mai largi. La 31.12.2023, 53% din acțiuni sunt deținute de Ministerul Sănătății, iar aproape 30% din acțiuni sunt deținute de către un Fond de investiții alternative închis, de tip diversificat, diferența fiind alocată persoanelor fizice și juridice. În decembrie 2023, compania a obținut Gold Level Recognition cu 90 de puncte (din maximul de 100) în cadrul celui mai important clasament de Sustenabilitate din România, iar în luna mai 2023 a fost premiată la Gala Companiilor Sustenabile din România pentru campaniile desfășurate în anul 2022.

Ropharma, cu originea în întreprinderea de stat „Oficiul Farmaceutic Iași”, înființată în anul 1952, aduce în prim plan producția și distribuția de medicamente și suplimente, cu un focus pe cercetare și dezvoltare pentru a aduce pe piață soluții farmaceutice inovatoare. În ceea ce privește structura acționariatului, trei companii originare din Cipru dețin 62,2%, iar persoanele fizice – 18,6% și persoanele juridice – 18,2%.

Zentiva, înființată în anul 1930, în prezent face parte din Zentiva Group, fiind societatea-mamă. Inițial cunoscută sub numele de Sicomed ulterior devenind parte din grupul Sanofi, fiind în cele din urmă achiziționată de Advent International, își concentrează activitatea pe producția și comercializarea de medicamente generice, facilitând accesul pacienților la tratamente eficiente și accesibile. Aproximativ 96% din acțiuni sunt deținute de către Zentiva Group, restul de 4% fiind deținute de persoane fizice.

Indicele de divulgare a informațiilor a fost construit într-o manieră dihotomică, atribuind punctajul 1 dacă informația de natură socială este prezentată în cadrul Raportului anual de sustenabilitate și 0, dacă nu este prezentată. În consecință, indicele de divulgare a informațiilor poate lua valori între 0 și 1. Astfel, cu cât rezultatele sunt mai apropiate de 1 cu atât sunt prezentate mai multe informații de natură socială în cadrul Rapoartelor integrate publicate de către companiile din industria farmaceutică și, implicit, compania prezintă un grad ridicat de conformare cu Ghidul privind raportarea ESG al BVB.

Din punct de vedere matematic, indicele de divulgare a informațiilor este calculat pe baza următoarei formule (Giner de los Rios, 1995):

$$DI = \frac{\sum_{j=1}^m di}{\sum_{i=1}^n di}$$

unde:

DI = indicele de divulgare a informațiilor;

di = 1 dacă sunt identificate informații relevante, 0 în caz contrar;

m = numărul de elemente divulgate efectiv;

n = numărul maxim de elemente care poate fi divulgat.

Analiza de conținut s-a bazat pe rapoartele integrate publicate de către companiile din industria farmaceutică pe web-site-urile oficiale în perioada 2020-2022. Aceasta este cea mai recentă dată pentru care companiile incluse în eșantion au publicat rapoartele integrate la momentul analizei noastre, cele aferente exercițiului financiar 2023

nefiind încă publicate. Criteriile avute în vedere în acest sens au fost următoarele: fluctuația personalului, libertatea de asociere și negociere colectivă, sănătatea și securitatea angajaților și drepturile omului.

Fluctuația personalului: companiile trebuie să raporteze fluctuația personalului, exprimată procentual. Aceasta se calculează prin împărțirea numărului de angajați care au părăsit organizația într-un an la numărul mediu de angajați din același an. Un procent ridicat poate indica probleme legate de satisfacția angajaților sau de condițiile de muncă.

Libertatea de asociere și negociere colectivă: companiile trebuie să ofere informații despre procentul angajaților acoperiți de contracte colective de muncă. Adicional, se cere descrierea inițiativelor adoptate pentru a promova dreptul la asociere liberă și negociere colectivă.

Sănătatea și securitatea la locul de muncă: informațiile raportate de către companii trebuie să includă detalii referitoare la implementarea unui sistem de management al sănătății și securității, elementele componente ale acestuia și proporția operațiunilor care sunt acoperite. De asemenea, sunt necesari indicatori de performanță specifici, cum ar fi numărul de accidente de muncă sau decese, pe o perioadă de trei ani, pentru a permite ca performanța să evolueze în timp.

Politica în domeniul drepturilor omului: companiile trebuie să ofere informații aferente politicii oficiale privind drepturile omului, care să se extindă la furnizori și parteneri de afaceri.

Diligența necesară pentru drepturile omului: companiile trebuie să ofere informații privind evaluarea riscurilor de încălcare a drepturilor omului în cadrul operațiunilor proprii și în lanțul valoric.

Pe baza acestora, am dezvoltat lista de verificare cu informațiile divulgate de către companii, conform criteriilor menționate.

3. Prelucrarea și analiza datelor

Pe baza metodologiei de cercetare prezentată anterior, am elaborat lista de verificare a informațiilor divulgate de către companii, conform criteriilor: fluctuația personalului, libertatea de asociere și negociere colectivă, sănătatea și securitatea angajaților, politica în domeniul drepturilor omului și diligența necesară pentru drepturile omului (Tabelul nr. 1).

Tabelul nr.1. Lista de verificare a informațiilor divulgate de către companii și divulgarea acestora

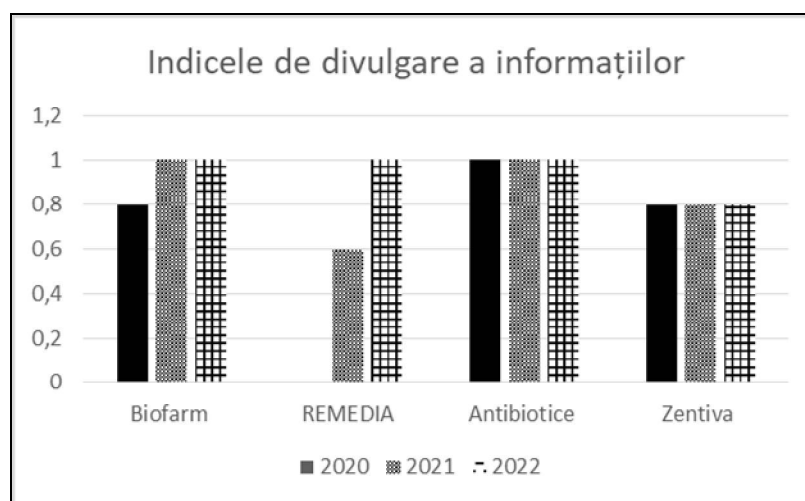
Criterii ESG conform Ghidului de raportare ESG al BVB	2020	2021	2022	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
	Biofarm			REMEDIA		Antibiotice			Zentiva		
Fluctuația personalului	1	1	1	0	1	1	1	1	0	0	0
Libertatea de asociere și negociere colectivă	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
Sănătatea și securitatea angajaților	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Politica în domeniul drepturilor omului	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Diligența necesară pentru drepturile omului	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Sursa: proiecție proprie

Indicele de divulgare a informațiilor (Di), care măsoară gradul de divulgare a informațiilor pentru fiecare companie

și fiecare an în parte, este reprezentat în Tabelul nr. 2 și Figura nr. 1.

Figura nr.1. Indicele de divulgare a informațiilor sociale aferent companiilor din industria farmaceutică, listate la BVB

Sursa: proiecție proprie

Tabelul nr. 2. Indicele de divulgare a informațiilor sociale de către companiile din industria farmaceutică listate la BVB

Biofarm			REMEDIA		Antibiotice			Zentiva		
2020	2021	2022	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
0,8	1	1	0,6	1	1	1	1	0,8	0,8	0,8

Sursa: proiecție proprie

Rezultatele obținute evidențiază diferențe între companii cu privire la gradul de divulgare a informațiilor sociale.

Indicele de divulgare a informațiilor variază între 0,6 și 1, ceea ce reflectă faptul că toate companiile analizate se

conformează criteriilor sociale specificate în Ghidul privind raportarea ESG al BVB.

Antibiotice S.A. a menținut un nivel perfect de divulgare a informațiilor sociale în fiecare dintre cei trei ani analizați, reflectând o transparență constantă și exhaustivă. Biofarm S.A. și Remedia S.A. și-au îmbunătățit indicele de divulgare a informațiilor de la 0,8, respectiv 0,6, în anul 2020, ajungând la un nivel de divulgare complet în 2021 și 2022. Trendul ascendent al indicelui de divulgare a informațiilor ar putea fi explicat de măsurile de prevenție COVID-19 adoptate de către companii în perioada pandemică, dar și de creșterea interesului investitorilor pentru componenta socială și performanța pe termen lung a companiilor.

La polul opus, Zentiva S.A. a menținut un nivel relativ constant de divulgare a informațiilor pe parcursul celor trei ani, cu un indice de divulgare a informațiilor de 0,8. Punctul nevralgic în divulgarea informațiilor sociale de către companie îl reprezintă fluctuația personalului.

Valoarea medie pentru indicele de divulgare a informațiilor sociale la nivelul eșantionului analizat înregistrează o evoluție ascendentă, ceea ce sugerează faptul că gradul de conformare a companiilor analizate la criteriile sociale specificate în Ghidul privind raportarea ESG al BVB s-a îmbunătățit în perioada post-pandemică (Tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3. Valoarea medie a indicelui de divulgare a informațiilor sociale aferent companiilor din industria farmaceutică, listate la BVB

Perioada	Valoarea medie a indicelui de divulgare a informațiilor sociale
2020	0,80
2021	0,85
2022	0,95

Sursa: proiecție proprie

În contextul creșterii relevanței informațiilor sociale pentru investitori și alte părți interesate, auditul intern devine principalul actor al guvernantei corporative în demersul de evaluare și îmbunătățire a performanței companiilor din industria farmaceutică, în elaborarea strategiilor pentru îmbunătățirea poziției pe piață și pentru satisfacerea așteptărilor părților interesate.

4. Rezultate și discuții

Analiza efectuată evidențiază o diversitate de inițiative și abordări între aceste companii, de la implementarea măsurilor de protecție pentru angajați în contextul pandemiei COVID-19, până la promovarea educației și a sportului ca parte a angajamentelor comunitare.

Prin analiza comparativă a informațiilor sociale din cadrul Ghidului privind raportarea ESG emis de BVB cu informațiile diseminate de către companii se observă discrepanțe între recomandările ghidului și raportările efective în ceea ce privește dimensiunea socială a ESG. În acest context, se interpune auditul intern, al cărui demers din perspectivă socială a ESG este important să reflecte modalitatea prin care companiile din industria farmaceutică abordează și integrează dimensiunea socială în strategiile, procesele și activitățile lor. Fiecare

companie, prin intermediul unor inițiative specifice, demonstrează un angajament față de responsabilitatea socială, evidențiind o abordare proactivă în gestionarea riscurilor de sănătate, dezvoltarea angajaților și sprijinul comunitar.

Prin urmare, este imperativ ca entitățile să ofere informații detaliate privind rata de fluctuație a personalului și să descrie măsurile adoptate pentru îmbunătățirea retenției angajaților, inclusiv informații specifice despre programele de formare oferite și impactul lor asupra performanței companiei și a angajaților. Stabilirea unor procese clare de evaluare a performanțelor, inclusiv a criteriilor de evaluare și a efectelor acestor evaluări asupra dezvoltării angajaților, va contribui la îmbunătățirea continuă a performanței sociale și la creșterea competitivității pe piața de capital. Implementarea acestor recomandări va consolida încrederea părților interesate și a investitorilor, demonstrând un angajament ferm față de responsabilitatea socială și sustenabilitate. Aceasta, la rândul său, va facilita o abordare mai structurată și coerentă în îmbunătățirea și raportarea practicilor legate de dimensiunea socială a ESG.

În plus, evaluarea și raportarea impactului specific al activităților companiei asupra comunităților locale vor evidenția inițiativele sociale și de mediu, îmbunătățind

astfel legătura companiilor cu mediul înconjurător și cu societatea. Acest angajament extins va sublinia nu doar contribuția companiilor la dezvoltarea sustenabilă, dar și rolul lor activ în promovarea unui viitor mai bun pentru toți membrii comunității.

Pe lângă îmbunătățirea transparenței și specificității raportării, companiile ar trebui să prioritizeze dialogul continuu cu toate părțile interesate, inclusiv angajații, clienții, furnizorii și comunitățile locale. Acest dialog va contribui la identificarea așteptărilor și la ajustarea strategiilor ESG în consecință, permițând companiilor să răspundă mai eficient la provocările și oportunitățile emergente în domeniul responsabilității sociale corporative.

Având în vedere că, din perspectivă socială, auditul intern adaugă valoare companiei, o susține în realizarea obiectivelor și devine un factor esențial în strategiile companiilor, pentru a naviga și răspunde eficient cerințelor ESG, propunem un cadru general al auditului intern din această perspectivă. Astfel, prin concentrarea aspectelor sociale ale ESG pe baza rezultatelor obținute cu privire la gradul de conformare al companiilor din industria farmaceutică listate la BVB și prin recurs la Standardelor de Audit Intern, cadrul general al auditului intern din perspectivă socială s-ar putea articula pe următoarele secțiuni:

- A. Obiectiv:** auditul intern privind ESG analizează impactul organizației în domeniile sociale, oferind recomandări pentru îmbunătățirea performanței și creșterea sustenabilității. Obiectivul este prezentarea unei imagini omogene a riscurilor și oportunităților legate de componenta socială și a operativității sistemelor interne de gestionare a acestora.
- B. Domeniul de aplicare:** implicarea socială analizează modalitatea în care compania își asumă responsabilitatea socială, inclusiv tratamentul angajaților, relațiile cu comunitățile locale, condițiile de muncă, sănătatea și siguranța la locul de muncă, diversitatea și incluziunea. De asemenea, se evaluează contribuția companiei la dezvoltarea socială și economică a comunităților în care operează.
- C. Utilizatorii cadrului de audit intern din perspectiva socială:**
- Conducerea superioară și Consiliul de Administrație – folosesc informațiile pentru a include sustenabilitatea și responsabilitatea socială în cadrul culturii corporative și ca tactici

de afacere, rectificând îndatorarea față de practicile etice și sustenabile. În același timp, prin intermediul acestor informații sunt recunoscute riscurile sociale care pot altera reputația companiei și pot determina măsuri de diminuare la un nivel acceptabil sau la un procedeu de eliminare;

- Acționarii și investitorii: utilizează datele în cadrul evaluării performanței sociale a companiei, în acest mod, deciziile privind investițiile responsabile devenind mai accesibile. În același timp, informațiile au un aport la aspecte ce țin de transparență, lucru care dezvoltă încrederea investitorilor;
 - Personalul angajat: informațiile care se raportează la aplicările etice, programele de formare și dezvoltare și asigurarea sustenabilității pot avansa satisfacția angajaților și au un impact pozitiv asupra retenției acestora;
 - Autoritățile de supraveghere: datele sunt folosite pentru a observa asigurarea conformității cu legislația care face referire la practicile sociale și de muncă;
 - Partenerii și furnizorii – datele cu privire la principiile sociale permit partenerilor și furnizorilor să probeze aspecte legate de riscurile sociale prezente în lanțul de aprovizionare, dar și alte aspecte legate de muncă și drepturi acordate angajaților;
 - Comunitatea: informațiile sunt folosite pentru dezvoltarea unui cadru de dialog pozitiv între companie și comunitate, astfel fiind promovat un angajament civic.
- D. Principii de audit intern:**
- **Transparența:** presupune comunicarea clară, completă și la timp a informațiilor semnificative despre scopul, obiectivele, metodologia și rezultatele auditului către părțile interesate, garantând înțelegerea demersului, a procesului și a rezultatelor, susținând astfel responsabilitatea și încrederea;
 - **Comparabilitatea:** principiu care asigură faptul că metodele de audit, procedurile și modalitatea de raportare sunt consecvente pe parcursul auditurilor sau perioadelor de timp pentru a permite compararea rezultatelor organizației;
 - **Relevanța:** componentă care presupune concentrarea auditului pe probleme de

importanță majoră pentru toate părțile interesate, permițând plasarea eficientă a resurselor și totalizarea informațiilor semnificative pentru procesul decizional, astfel fiind oferite informații necesare pentru evaluarea performanței în raport cu obiectivele acestora.

- E. Criterii de audit intern:** mai mult decât aderarea la standardele internaționale, criteriile de audit intern privind ESG trebuie să reflecte și conformitatea cu cerințele specifice ale fiecărei industrii: industria farmaceutică se confruntă cu o serie de provocări și responsabilități unice în domeniul ESG, inclusiv în ceea ce privește etica cercetării, accesul la medicamente, siguranța clienților și impactul de mediu al producției. Criteriile de audit trebuie să reflecte aceste aspecte specifice, evaluând modalitatea în care companiile farmaceutice își gestionează responsabilitățile sociale și de mediu în conformitate cu cele mai înalte standarde etice și profesionale.
- F. Metodologia auditului intern:** pentru măsurarea performanței componente sociale a ESG este recomandată aplicarea unor instrumente de evaluare dedicate, care includ indicatori de sustenabilitate bine definiți. Acești indicatori trebuie să fie aliniați cu standardele internaționale de raportare, cum ar fi Ghidurile Global Reporting Initiative (GRI), Standardele de Sustenabilitate ale SASB (Sustainability Accounting Standard Board) sau Cadrele TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures). Indicatorii pot cuprinde diversitatea în cadrul consiliului de administrație, rata de retenție a angajaților și transparența în raportarea financiară.
- G. Procesul de audit intern:** implică pregătirea auditului, inclusiv selecția unei echipe de audit cu expertiză diversificată și crearea unui plan detaliat care să stabilească obiectivele și metodologia auditului. În faza de execuție, se desfășoară colectarea și analiza datelor prin metode variate, de la interviuri la revizuirea documentațiilor, urmărindu-se evaluarea conformității companiei cu principiile componente sociale a ESG. Finalul procesului constă în redactarea și prezentarea

unui raport de audit intern care cuprinde constatările, recomandările și planurile de acțiune, oferind o bază solidă pentru îmbunătățirea continuă a practicilor sociale ale companiei.

- H. Monitorizare și îmbunătățire continuă:** implică crearea unui proces structurat pentru a asigura implementarea eficientă a recomandărilor auditului intern. Aceasta include dezvoltarea unui plan de acțiune detaliat, cu termene și responsabili desemnați, precum și implementarea unui sistem de monitorizare a progresului. Pentru promovarea îmbunătățirii continue, companiile trebuie să efectueze evaluări periodice ale performanței componente sociale a ESG, să integreze feedback-ul părților interesate și să ajusteze obiectivele și strategiile sociale conform rezultatelor și noilor provocări.
- I. Comunicarea rezultatelor:** caracteristică ce garantează transparența și îndeamnă la acțiuni de îmbunătățire. Aceasta are ca scop elaborarea unui raport de audit preliminar care să prezinte opiniile, analizele și îndrumările într-un proces clar și delimitat procedural. Procedura de comunicare trebuie să cuprindă recomandări interne pentru management și echipe, dar și informări externe destinate investitorilor, clienților și altor părți interesate, folosind metode de comunicare care să asigure o propagare omogenă.

Concluzii

Analiza literaturii de specialitate a relevat trendul ascendent aferent abordărilor auditului intern în contextul ESG. Aspectele conceptuale abordate converg către plusvaloarea generată de auditul intern în contextul ESG, rolul auditului intern în evaluarea și îmbunătățirea performanței organizațiilor, necesitatea adaptării permanente a auditorilor interni la dinamica și cerințele contextului ESG, importanța relației dintre comitetul de audit și CEO, dar și auditul intern-actor important al guvernății corporative și al responsabilității sociale corporative.

Cercetarea efectuată evidențiază interesul companiilor din industria farmaceutică listate la BVB de a integra principiile sociale în strategiile lor corporative și de a se

conforma criteriilor sociale specificate în Ghidul privind raportarea ESG al BVB. De asemenea, demersurile de natură socială aferente perioadei pandemice au generat un trend ascendent în conformarea companiilor la criteriile sociale specificate în Ghid. În acest sens, Biofarm S.A. și Remedica S.A. și-au îmbunătățit indicele de divulgare a informațiilor, de la 0,8, respectiv 0,6, în anul 2020, ajungând la un nivel de divulgare complet în 2021 și 2022. Studii efectuate în literatura de specialitate (Pozzoli et al, 2022) au arătat o amplificare a activităților de publicare a informațiilor privind ESG în contextul pandemiei.

Antibiotice S.A. a menținut un nivel perfect de divulgare a informațiilor sociale în toată perioada analizată, în timp de Zentiva S.A. a menținut un nivel relativ constant de divulgare a informațiilor pe parcursul celor trei ani, cu un indice de divulgare a informațiilor de 0,8.

Având în vedere rolul auditului intern, acela de a adăuga valoare companiei, dar și importanța componentei sociale a ESG în cadrul companiilor analizate, am considerat oportună propunerea unui cadru general al auditului intern din perspectivă socială care, prin coordonatele sale, ar putea fundamenta într-o manieră inteligibilă, exhaustivă, relevantă și transparentă, maniera prin care aceste companii abordează și

integrează dimensiunea socială în strategiile, procesele și activitățile lor. O funcție de audit intern solidă din perspectiva componentei sociale a ESG contribuie la îmbunătățirea reputației companiei, atragerea investițiilor, prevenirea riscurilor, având astfel un impact indirect asupra performanței financiare.

Din punct de vedere al limitelor cercetării, considerăm că una dintre acestea este rezumarea acestora la companiile din industria farmaceutică listate la BVB. Cu toate acestea, considerăm că nu sunt afectate rezultatele cercetării.

Ca direcții viitoare de cercetare vom extinde analiza la companiile altor industrii listate la BVB, dar și la ceilalți factori ESG.

Deși cuantificarea impactului direct al auditului intern din perspectiva socială asupra veniturilor companiilor este dificilă, din cauza diversității variabilelor care influențează performanța financiară, implementarea eficientă a practicilor ESG poate contribui la îmbunătățirea reputației companiei, la atragerea investițiilor și la reducerea riscurilor, având astfel un impact indirect asupra performanței financiare.

BIBLIOGRAFIE

- Alkayed, H., Yousef, I., Hussainey, K., Shehadeh, E. (2023), The impact of COVID-19 on sustainability reporting: A perspective from the US financial institutions. *Journal of Applied Accounting Research*, pp. 279-297.
- ANTIBIOTICE S.A. (2020), Raport Anual 2020 [Online] disponibil la: <https://www.antibiotice.ro/rapoarte-non-financiare/>
- ANTIBIOTICE S.A. (2021), Raport Anual 2021 [Online] disponibil la: <https://www.antibiotice.ro/rapoarte-non-financiare/>
- ANTIBIOTICE S.A. (2022), Raport Anual 2022 [Online] disponibil la: <https://www.antibiotice.ro/rapoarte-non-financiare/>
- BIOFARM S.A. (2020), Raport Anual 2020 [Online] disponibil la: <https://www.biofarm.ro/guvernanta-corporativa/raportare-nonfinanciara>
- BIOFARM S.A. (2021), Raport Anual 2021 [Online] disponibil la: <https://www.biofarm.ro/guvernanta-corporativa/raportare-nonfinanciara>
- BIOFARM S.A. (2022), Raport Anual 2022 [Online] disponibil la: <https://www.biofarm.ro/guvernanta-corporativa/raportare-nonfinanciara>
- Bonrath, A., Eulerich, M., Lopez, K. (2022), Internal Auditor's Role in ESG Disclosure and Assurance: An Analysis of Practical Insights. *Corporate Ownership & Control*, Volume 20.
- Bursa de Valori București (2022), Ghid privind raportarea ESG. Disponibil la: <https://m.bvb.ro/AboutUs/MediaCenter/PressItem/Bucharest-Stock-Exchange-launches-its-first-ESG-guidelines-with-the-support-of-European-Bank-for-Reconstruction-and-Development/5631>
- Chan H.S., Creel S.T., Song, Q., Yurova V.Y. (2021), Does CSR reporting indicate strong corporate governance?. *International Journal of Accounting & Information Management*, pp. 27-42.
- DeSimone, S., D'onza, G., Sarens, G. (2020), Correlates of internal audit function involvement in sustainability audits. *Journal of Management and Governance*, pp. 562-591.

12. Dineva, V. (2019), The Role of Internal Audit in Corporate Social Responsibility Strategies. *Economic Alternatives*, Issue 2, pp. 287-295.
13. Comisia Europeană, *Directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2013/34/UE, a Directivei 2004/109/CE, a Directivei 2006/43/CE și a Regulamentului (UE) nr. 537/2014 în ceea ce privește raportarea de către întreprinderi de informații privind durabilitatea*, Bruxelles 21.04.2021.
14. Comisia Europeană, *Directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind diligența necesară în materie de durabilitate a întreprinderilor și de modificare a Directivei (UE) 2019/1937*, Bruxelles 23.02.2022.
15. Fuadah L. L., Mukhtaruddin, M., Isni, A., Arisman, A. (2022), The Ownership Structure, and the Environmental, Social, and Governance (ESG) Disclosure, Firm Value and Firm Performance: The Audit Committee as Moderating Variable. *Economies*.
16. Giner, B. (1995) „La divulgacion de informacion financiera: una investigacion empirica, *Instituto de Contabilidad y Auditoria de Cuentas*, Madrid.
17. Global Reporting, *GRI Standards, Universal Standards*, revised 2021.
18. Harasheh, M., Provasi, R. (2022), A need for assurance: Do internal control systems environmental, social, and governance factors?. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, pp. 384-401.
19. ISSB, *The international applicability of the SASB Standards*, decembrie 2023.
20. Jaehong, L., Suyon, K., Eunsoo, K. (2022), Environmental Responsibility, Social Responsibility, and Governance from the Perspective of Auditors. *International Journal of Environmental Research and Public Health*.
21. Lenz, R., Hoos, F. (2023), The future role of the internal audit function: Assure. Build. Consult. *EDPACS: The EDP Audit, Control, and Security Newsletter*, Volume 67, pp. 40-52.
22. Mahmudur, M.R., Idowu O.S. (2015), Social Audit Regulation. Development, Challenges and Opportunities. *Springer*, pp. 1-325.
23. Pozzoli, M., Pagani, A., Paolone, A. (2022), The impact of audit committee characteristics on ESG performance in the European Union member states: Empirical evidence before and during the COVID-19 pandemic. *Journal of Cleaner Production*, pp. 1-13.
24. Rakipi, R., D'Onza, G. (2023), The involvement of internal audit in environmental, social, and governance practices and risks: Stakeholders' salience and insights from audit committees and chief executive officers. *Wiley*, pp. 1-14.
25. REMEDIA S.A. (2021) Raport Anual 2021 [Online] disponibil la: https://corporate.remedia.ro/wp-content/uploads/2022/03/Raport-Nonfinanciar-ESG-2021_RO-1.pdf
26. REMEDIA S.A. (2022) Raport Anual 2022 [Online] disponibil la: https://corporate.remedia.ro/wp-content/uploads/2023/05/REMEDIA_Raport-de-Sustenabilitate_2022.pdf
27. Simpson, S.N.Y., Otchere, F.A., Ahadzie, R. (2022), Assurance of environmental, social and governance disclosures in a developing country: perspectives of regulators and quasi-regulators. *Accounting Forum*, pp. 109-133.
28. Soh, D.S.B., Martinov-Bennie, N. (2015), Internal auditors' perceptions of their role in environmental, social and governance assurance and consulting. *Managerial Auditing Journal*, pp. 404-421
29. Soh, D.S.B., Bennie, N.M. (2018), Factors associated with internal audit's involvement environmental and social assurance and consulting. *Revista Wiley*, pp. 404-421.
30. Suyon, K. (2023), Internal Control Managers' Accounting Experiences on Audit Quality – Focus on ESG. *International Journal of Financial Studies*, pp. 1-14.
31. Ting-Ting, L., Wang, K., Toshiyuki, S., Wang D. (2021), ESG: Research Progress and Future Prospects. *Sustainability*.
32. Prodanova, N., Tarasova, O., Sotnikova, L. (2023), ESG audit and its fundamental concepts. *TransSiberia*, pp. 2-7.
33. ZENTIVA S.A. (2020). Raport Anual 2020. [online] disponibil la:

- <https://bvb.ro/infocont/infocont21/SCD_20210428143813_SCD-Raport-Anual-2020.pdf> [Accesat 03.06.2022]
34. ZENTIVA S.A. (2021). Raport Anual 2021. [Online] disponibil la:
- <https://www.zentiva.ro/news/2022/2022-09-30-sustainability-report-2021>
35. ZENTIVA S.A. (2022). Raport Anual 2022. [Online] disponibil la: <https://www.zentiva.ro/news/2023/grupul-zentiva-publica-raportul-de-sustenabilitate-pe-2022>